

těte (především hlavy) v jedné z úzkých mezer mezi „špriclemi“ po stranách postýlky. Je tedy nutné předběžně s tímto rizikem počítat a přizpůsobit konstrukci postele už ve fázi vývoje tak, aby byla v pozdější době vhodná i pro odrostlejší dítě. I to je předmětem evropské normy (EN 716), která například udává, že šířka prostoru mezi „špriclemi“ by neměla přesáhnout 65 mm nebo že při testování postýlek by měla být vyvinuta síla 30 N.

Vysoké jídelní židličky: Vysoké židličky jsou praktické, pohodlné, a proto stále více oblíbené. Bohužel i ony s sebou nesou určitá rizika, která našťastí pomáhá řešit normalizace. V tomto případě norma EN 14988. Pokud výrobce deklaruje, že jídelní židlička splňuje požadavky zmíněné normy, pak je židlička stabilní, nemá ostré rohy, není natřena toxickou barvou, má boční opěrky, na šroubech jsou pevně přidělány plastové krytky, má bezpečnostní pásy široké minimálně 20 mm a další velké množství požadavků v rámci bezpečnosti dítěte.

Dětské autosedačky: Toto důležité a aktuální téma podléhá mezinárodní normě (ECE R 44) a zároveň i chystanému předpisu „I-size“, který normu doplňuje o další nové požadavky v zájmu bezpečnosti dítěte. Jedná se například o omezení trhu jen na sedačky se systémem ISOFIX, testy nárazů, orientaci dítěte v autě proti směru jízdy, správnou instalaci sedačky a další opatření, která vychází z nejnovějších údajů postavených na výšce a věku dítěte, nikoli pouze jeho váze, jako tomu bylo v minulosti. Změny doznává i značení sedaček, které se z praktických důvodů

sjednocuje a tím zjednodušuje rozhodování rodičů o tom, jaká sedačka je pro jejich auto nejvhodnější.

Hřiště-sportoviště-tělocvična – OVĚŘENÝ PROVOZ: Značka kvality pro bezpečná hřiště byla vyvinutá v rámci státem garantovaného prestižního programu Česká kvalita. Důvodem je skryté nebezpečí, které na rozjivené, neopatrně

děti doslova číhá na každém hřišti. Pár příkladů za všechny – vyčnívající ostré hrany betonových základů, nebezpečné dopadové plochy, možnost zachycení prstů u lanovek, houpaček a kolotočů, možnost zachycení hlavy a krku mezi příčkami a v nevyhovujících otvorech, chybně kotvené konstrukce, nezajištěné branky a další nástrahy. Vytvořený model, který podpořilo například i Ministerstvo zdravotnictví ČR, je založený na samoregulačních principech a na náročné nezávislé kontrole třetí stranou akreditované Českým institutem pro akreditaci. Posouzení se provádí dle evropských norem. K tématu bezpečnosti dětských hřišť pořádalo Sdružení českých spotřebitelů s partnery v r. 2013 velkou národní konfe-

renci s mezinárodní účastí. Jejím závěrem bylo vyjádření podpory nezávislých kontrol provozu prováděných na základě posouzení shody s evropskými normami. **Smrtelné nehody způsobené sáčky pro dětské pleny:** Jedná se o parfumované sáčky, do kterých se balí špinavé pleny. Tyto ohrožují především děti do 12 měsíců věku. Jelikož jsou sáčky většinou skladovány poblíž dětských postýlek, existuje zde reálné nebezpečí jejich vdechnutí a udušení. Jedním z řešení problému byla normalizace. Technická zpráva CEN (FprCEN TR 16353) navrhuje následující zamezení rizika spojeného s plastovými obaly: Plastový obal by například neměl být tak tenký, aby se snadno obalil kolem hlavy dítěte. Otvor sáčku by měl být tak malý, aby do něj dítě nemohlo strčit hlavu. Distribuce sáčků by měla být v rolích. A dále je nutné také přidat čitelné varování na viditelném místě obalu výrobku.

Přesnídávky značky Kellog: ANEC (a sesterská organizace BEUC) zalobovaly u společnosti Kellog, aby stáhla svůj přesnídávkový „LEGO“ výrobek ze zkušebního trhu ve Spojených státech. Problémem je v tomto případě účelová podobnost sladkostí s obecně známými kostičkami stavebnice LEGO. Navíc obal této přesnídávky připomíná slavnou stavebnici daleko víc než běžné a nezaměnitelné výrobky společnosti Kellog. Tento apel byl úspěšný. Kellog uznal nebezpečí možné záměny produktů a výrobek z trhu stáhnul. Podobným problémem jsou naopak případy **imitace potravin:** Výrobky imitující potraviny mohou vést ke zmatení dítěte

a k záměně za skutečné jídlo. Posouzení nebezpečnosti takových výrobků je proto zásadní a zaměřuje se zejména na malé části, které lze oddělit, pokud dítě začne výrobek vytvrle žvýkat či sát (svíčka nebo mýdlo). Dítě může spolknout menší části, které pak následně zablokují jeho dýchací cesty, což povede k udušení. Jiným příkladem je šampón, který může být zaměněn za jogurt nebo jiný mléčný produkt; nebezpečné látky v šamponu by mohly dítě při/otrávit nebo mu způsobit chemickou pneumonii. Spotřebitelé přivítali, že právě na oblast výskytu a rizik na vnitřním trhu se v r. 2012 soustředila společná akce dozoru nad trhem ve více zemích EU. Věříme, že zjištěné nedostatky povedou ke zpřísnění evropských opatření ohledně uvádění na trh takových výrobků.

Domácí elektrospotřebiče: Technické specifikace pro bezpečnost domácích elektrospotřebičů (tzv. „bílé zboží“) jsou uvedeny v evropské normě (EN 60335). „První generace“ těchto norem obsahují tzv. doložku o vyloučení, která předpokládá, že děti, starší lidé či zdravotně postižené osoby by měly užívat domácí elektrospotřebiče v souladu s těmito normami a pouze pod dohledem. ANEC argumentoval, že doložka o vyloučení je diskriminační a je třeba hledat technická řešení, která ji vyloučí či alespoň podstatně omezí. K řešení je vytvořena pracovní skupina CEN pro revizi normy, zástupce ANEC je její součástí.

Dozor na trhu: Již v předcházejícím textu bylo zmíněno, jak důležité jsou normy z hlediska posouzení shody výrobku s požadavky právního předpisu, či při posou-

zení rizik, tedy i při provádění dozoru nad trhem. Praxe dozoru v jednotlivých zemích se značně liší a jeho funkce je provázena mnoha problémy a nedostatky. Spotřebitelé proto vítají, že již po řadu let jsou v EU organizovány tzv. „společné akce“ dozorových orgánů, které umožní porovnání dozorových praktik a i konkrétní kontroly a vyhodnocení v dohodnutých sektorech výrobků a služeb. Například v roce 2012 tyto společné kontrolní akce zahrnovaly dětské kočárky, výrobky pro koupání, zapalovače, dětské maškarní kostýmy, či výrobky imitující potraviny. Některé jsme již podrobněji zmiňovali výše. Vítejme zejména zaměření těchto akcí na široké spektrum výrobků určených pro děti. Do procesu navrhování sektorů a přípravy jsme jako zástupci spotřebitelů zapojeni.

Závěr: Z uvedeného přehledu témat a problémů, které jsou ve vztahu k bezpečnosti výrobků a služeb pro děti, doufáme vyplývá, jak široká a složitá je to oblast. Kolik zahrnuje odlišných odborností – z oblasti chemie, strojíního inženýrství, elektroinženýrství, textilu a obuvi, ... z oblastí návrhů a konstrukce, zbožíznalství, posuzování rizik, ... A to je výčet příkladů samozřejmě jen zcela indikativní. Normy jsou důležitou a přirozenou součástí našich životů. Pro výrobce, obchodníka, úředníka, inspektora i pro konečného spotřebitele – uživatele výrobků a služeb. Přinášejí a zprostředkovávají bezpečnost i kvalitu. Účinnějším zapojením spotřebitelů do procesů standardizace budeme jejich význam a prospěch zvyšovat a posilovat. Děkujeme za podporu.

Naše stránky pro podporu zapojení spotřebitelů do standardizace: www.top-normy.cz

Publikace vznikla za podpory ÚNMZ v naplňování „Strategické vize pro evropské normy“. Děkujeme.

Děkujeme za pravidelnou podporu našich vydavatelských počínů Českému institutu pro akreditaci, o.p.s.

Děkujeme za aktivní spolupráci zejména v moravských regionech sdružení ELIM Opava

Vydalo © Sdružení českých spotřebitelů pro Kabinet pro standardizaci, o.p.s., Praha srpen 2013; Text © Ing. Libor Dupal, Ing. Aleš Jankech; grafická úprava a sazba Kateřina Tomášková – kt design; vytiskla tiskárna Garamon, s.r.o.

ISBN 978-80-87719-12-1

SDRUŽENÍ ČESKÝCH
SPOTŘEBITELŮ, O.S.
CZECH CONSUMER
ASSOCIATION
www.konzument.cz

BEZPEČNOST DĚTÍ? Za pomoci TECHNICKÝCH NOREM...

Publikace vznikla za podpory ÚNMZ v rámci řešení úkolu na rok 2013 s názvem: „Koordinace zapojování spotřebitelů a zohledňování jejich zájmů v normalizaci ve vztahu k naplňování „Strategické vize pro evropské normy““.

BEZPEČNOST DĚTÍ? Za pomoci TECHNICKÝCH NOREM

Úvodem

Technická norma není obecně závazná. To dodnes někdy vede k podceňování tohoto nástroje. Použití normy a splnění požadavků v ní stanovených však může výrazně zjednodušit a zlevnit dosažení splnění právního předpisu. Na technickou normu může být v právním předpise přímo nebo obecně odkazováno a technická norma plní i nezastupitelnou úlohu při posouzení bezpečnosti výrobků ve vztahu k zákonu o obecné bezpečnosti výrobků.

Sdružení českých spotřebitelů (SČS) a obecně prospěšná společnost Kabinet pro standardizaci (KaStan) si dlouhodobě uvědomují význam technických norem a považují posilování zapojení spotřebitelů do technické normalizace za svoji prioritu. S tím souvisí i zvyšování povědomí společnosti o významu norem pro nejrozličnější segmenty hospodářství a života. Jsme proto rádi, že Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví podpořil naši aktivitu, zaměřenou na zviditelnění úlohy norem ve vztahu k dětem a mládeži. Velmi vítáme, že tak Úřad činí v rámci naplňování Strategické vize pro evropské normy. Tato vize bude jistě realizována mnoha opatřeními, ale zviditelnění úlohy norem ve vztahu k různým segmentům trhu a cílovým skupinám je velmi důležité, neboť co nejširší používání norem je prospěšné pro spotřebitele.

Bezpečnosti dětí musí být věnována velká pozornost, vždyť zranění dětí a mladistvých jsou v mnoha zemích hlavní příčinou jejich smrti nebo invalidity. Děti se rodí do světa dospělých bez zkušenosti nebo vědomí rizika, ale s přirozenou chutí objevovat. Následkem toho je během dětství možnost zranění obzvláště velká. Protože takový stupeň dozoru, který by zabránil potencionálním nebezpečím, není vždy prakticky možný, je nezbytné hledat další formy opatření, které rizika nebezpečí pro děti a mládež snižují. Jednou z těchto forem je tvorba norem založených na strategii prevence zranění.

Věříme, že v této publikaci, která má samozřejmě obecně osvětový a nikoliv odborný záměr a záběr, se podaří na konkrétních příkladech naznačit důležitost norem pro bezpečnost výrobků a služeb určených pro děti.

*Ing. Libor Dupal, ředitel Kabinetu pro Standardizaci,
předseda Sdružení českých spotřebitelů*

JAK SE TVOŘÍ NORMY S OHLEDEM NA BEZPEČNOST DĚTÍ?

Technická norma je vysoce odborným, skutečně „technickým“ dokumentem ve vztahu k bezpečnostním parametrům či i kvalitativním aspektům výrobku či služby, jeho funkci, zkoušení atd. Pokud má norma splňovat a naplňovat očekávání všech zainteresovaných stran (výroba, obchod, regulátor, spotřebitel), je třeba při její přípravě mít k dispozici účinnou metodiku i zapojení jednotlivých zainteresovaných stran.

V daném případě je s cílem zohlednění bezpečnosti dětí v technické normě k dispozici jak kvalitní metodický materiál, tak infrastruktura pro zapojení strany, která je předmětem našeho zájmu, spotřebitelů.

Mezinárodní norma – ISO/IEC POKYN 50 Bezpečnostní aspekty – Směrnice pro bezpečnost dětí, je velmi dobrým návodem pro postupy, jak formulovat a aplikovat strategie prevence zranění dětí a mládeže. Forma minimalizace rizika zranění dětí spočívá zejména v předcházení situace způsobující poškození nebo ve snižování rizika nebezpečí (primární prevence). Může ale také zahrnovat „jen“ snižování závažnosti zranění (sekundární prevence). Schopnost dítěte vnímat možné riziko zranění a jeho povahu se liší od dospělých. Děti také neuzijí „správně“ (dle návodu) výrobky nebo okolní prostředí. Způsoby použití odrážejí chování dítěte odpovídající jeho věku a stupni vývoje. Záměrem je tedy vyvinout výrobky, zařízení, instalace a služby způsobem, který by minimalizoval mož-

nost zranění dítěte. Zvažovaných rizik je dlouhá řada. Příkladem za všechny jsou malé předměty a části výrobků, které vytvářejí potenciálně závažná nebezpečí, především pro malé děti (předměty mohou být inhalovány nebo vdechnuty, usazeny v průdušnici nebo hlouběji v dýchacích cestách; předměty mohou být požitý, což představuje rizika blokování nebo perforaci jícnu, žaludku nebo střev; předměty mohou být vsunuty do kteréhokoli tělního otvoru, což vede k bolesti, vyduť, ucpání nebo jinému zranění).

Pro **zapojení spotřebitelů do normalizace** je vytvořena infrastruktura, jinou věcí je, jak se fakticky spotřebitelé mohou na těchto platformách účinně zapojovat – bez dostatečné podpory a zdrojů. Nicméně, při mezinárodní normalizační organizaci ISO je vytvořen Výbor pro spotřebitelské politiky, který se problematikou hledisek spotřebitelů systematicky zabývá. Díky podpoře ÚNMZ zajišťují SČS a KaStan koordinaci zapojení českých spotřebitelů a zajišťují i účast v odborných pracovních skupinách (viz <http://www.top-normy.cz/platformy/iso-copolco.php>). Na evropské úrovni působí spotřebitelská organizace ANEC – Evropská asociace pro koordinaci zastoupení spotřebitelů v normalizaci. Za Českou republiku je členem předseda SČS (<http://www.top-normy.cz/platformy/anec.php>). Na národních úrovních nejsou ve světě ani v Evropě unifikované způsoby pro strukturu zapojení spotřebitelů do normalizace. V ČR vznikl před několika lety s norskou podporou unikátní model na bázi obecně prospěšné společnosti

Kabinet pro standardizaci. KaStan zajišťuje ve spolupráci s partnery zapojení spotřebitelů do normalizace.

A JAKÉ JSOU PŘÍKLADY POUŽITÍ NOREM, KTERÉ ŘEŠÍ BEZPEČNOST DÍTĚTE ...

Bezpečnost hraček: Hračky jsou cenným nástrojem pro dětský rozvoj. Zároveň ale skýtají mnohá nebezpečí, která nevyvinutá dětská mysl nedokáže identifikovat. Často diskutovanými riziky v posledních letech byla možnost pozření magnetů z hraček, udušení nebo vdechnutí malých částí, řezná poranění o ostré části nebo vstřebávání nebezpečných chemikálií při žvýkání a sání součástí. Bezpečnost hraček upravuje evropský právní předpis (směrnice 2009/48/EC), který každá členská země zavádí do národního práva. Základní požadavky na hračky ve směrnici stanovené jsou „prováděny“ evropskými normami, což podtrhuje jejich význam. Posouzení shody s nimi je základem testování bezpečnosti hračky. Klasický plyšový medvídek například podstupuje mechanický test škrábání oč, aby se zajistilo, že dítě oko medvídku nevytáhne a nesní. Anebo se také testuje hořlavost medvídky: zda má dítě čas medvídku odhodit dříve, než bude celý v plamenech.

Žádná regulace není ale definitivní. Cítovaná směrnice již prošla revizemi, zejména s ohledem na obsahy těžkých kovů, které mohou migrovat do pokožky či sliznic dítěte, které je s hračkou v kontaktu. V pracovní skupině Evropské komise pro chemické látky v hračkách je i odborník za ANEC.

Ne se všemi normami na hračky jsou ale spotřebitelé spokojeni: Např. aktuální návrh evropské normy – specifikuje požadavky a testovací metody pro N-nitrosaminy a N-nitrosovatelné látky v hračkách (FprEN 71-12), výše zmíněná spotřebitelská organizace ANEC odmítá. Kritizuje především statickou migrační metodu, která nedostatečně simuluje uvolňování chemikálií z hračky do těla dítěte. Hračky vyrobené z elastomerů jsou například balónky a kousátka. N-nitrosaminy ohrožují zdraví člověka svojí toxicitou.

Šňůrky na dětském oblečení: Tkanice a stahovací šňůrky na dětském oblečení představují riziko zaškrcení či udušení, často se totiž nachází na oděvech v oblasti hlavy a krku. ANEC stál u zrodu evropské normy (EN 14682), která zakazuje přítomnost tkanice a stahovací šňůrky okolo hlavy a krku na oblečení pro děti mladší sedmi let.

Dětské maškarní kostýmy: Dětské maškarní kostýmy jsou často udělány z velmi tenké tkaniny a děti tak jsou vystaveny vyššímu riziku při vzplanutí. Před časem se ANEC proto rozhodl nechat kostýmy podrobit testům. Kromě rizika vzplanutí byla posuzována i přítomnost některých chemických látek (azobarviva, ftaláty, chrom, formaldehydy, nitrosaminy). Bylo otestováno 237 vzorků a 69 z nich nebylo v souladu s normou EN 71 (bezpečnostní požadavky hraček) a EN 62115 (bezpečnost elektrických hraček). Problém byl také s vyšší obsahem ftalátů, niklu a azobarviv. O nedodržení normovaných limitů byly informovány příslušné orgány EK, členských států a média.

Žirafa – bota pro vaše dítě: V rámci státem garantovaného prestižního programu Česká kvalita byla již před lety vyvinuta dobrovolná certifikace se značkou Žirafa – bota pro vaše dítě.

Tým odborníků stanovil kritéria pro certifikaci ve spolupráci s Českou ortopedickou společností. S vývojem poznatků o zdravotně nezávadném obouvání dětí jsou kritéria průběžně doplňována; jsou založena na existujících normách, které jsou ovšem – bohužel – neúplné, a proto jsou požadavky doplněné o další technické specifikace ve vztahu ke konstrukci obuvi a další. Sdružení českých spotřebitelů tuto značku systematicky podporuje vydáváním osvětového letáku, který šíří prostřednictvím mateřských školek (<http://www.konzument.cz/users/publications/3-mimo-edice/44-obouvame-spravne-sve-deti.pdf>).

Prosazení **evropské normalizace k bezpečnosti dětské obuvi** je díky iniciativám SČS na evropské úrovni již více let diskutováno. Reálný výsledek, totiž evropskou normu, zatím nemáme. Ve svém úsilí však budeme pokračovat. Máme za prokázané, že normalizovaná konstrukce obuvi povede k ochraně zdravého vývoje dětských nohou.

Zapalovače: 1 200 požárů ročně v Evropské unii a 20 úmrtí – příčinou této statistiky jsou děti do 5 let, které si „spletly“

zapalovač s hračkou. K velké většině těchto nehod vůbec nemuselo dojít, pokud by byly zapalovače vybaveny dětskou pojistkou. Bylo to opět ANEC, který se úspěšně angažoval v rozhodnutí Evropské komise a členských států zakázat a stáhnout z trhu většinu prodávaných zapalovačů, které nebyly v souladu s evropskou normou na zapalovače (EN 13869), která bezpečnostní pojistku stanovuje.

Osobní hudební přehrávače: Mladí lidé často poslouchají hudbu z osobních hudebních přehrávačů. Jevílo se tedy nezbytné zajistit, že tato zařízení nebudou způsobovat svým majitelům zdravotní rizika, zejména nepředvídatelné ztráty či poškození sluchu. Spotřebitelé v EU už v roce 2008 započali kampaň pod názvem „ztlum hlasitost“, jejímž cílem bylo zavedení limitů bezpečného akustického tlaku. Kampaň byla podložena vědeckými studiemi, které dokládají, že 5–10 % uživatelů osobních hudebních přehrávačů podstupuje riziko ztráty či poškození sluchu v průběhu 5 let a to díky nadměrné hlasitosti hudební produkce. V roce 2011 byly schváleny nové normy, které v sobě nesou veškeré požadavky na bezpečnost, mj. i s ohledem na limity hlasitosti (EN 60065:2002/A12:2011, EN 60950-1:2006/A12:2011), když hranice průměrného akustického tlaku je stanovena na 85 dBA. To je úroveň, která je považována za bezpečnou za jakýchkoliv podmínek využití přístroje.

Dětské postýlky: Dětské postýlky mohou představovat riziko pro odrostlejší děti, které jsou již za hranicí věku 3 let. Riziko spočívá například v zachycení dí-